

ТРАДИЦІЙНЕ VS ДИСТАНЦІЙНЕ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ У ДВОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Державною мовою України є мова титульної нації. Іноземні громадяни, що планують отримати фахову підготовку у закладах вищої освіти України, мають володіти мовою навчання на достатньому рівні. Згідно зі ст. 48 закону України «Про вищу освіту» в останній чинній редакції від 13 березня 2016 року «1. Мовою викладання у вищих навчальних закладах є державна мова. 2. ... Для викладання навчальних дисциплін іноземною мовою вищі навчальні заклади утворюють окремі групи для іноземних громадян, осіб без громадянства, які бажають здобувати вищу освіту за кошти фізичних або юридичних осіб, або розробляють індивідуальні програми. При цьому вищі навчальні заклади забезпечують вивчення такими особами державної мови як окремої навчальної дисципліни. Перелік іноземних мов, якими здійснюється викладання навчальних дисциплін, визначається вищим навчальним закладом.» [2]

Україна завжди була і є привабливою країною для іноземців в сфері вищої освіти, проте питання «Якою мовою навчатися?» й досі залишається суттєвим для більшості абітурієнтів, що вступають до закладів вищої освіти України. На етапі вибору мови навчання перед іноземцями постає дилема: «Держава Україна - навчання має бути українською», проте «Друзі й родичі говорять, що в містах Полтава, Харків, Запоріжжя люди спілкуються переважно російською», «Дядько навчався в Україні російською» тощо.

Маючи позитивну динаміку збільшення кількості іноземних громадян, які навчаються в Україні, майже не маємо наукових досліджень причин, що впливають на вибір кандидатами на навчання мови здобуття фахової освіти. Іноземні студенти, рідна мова яких англійська, звичайно віддають перевагу саме англійській як мові навчання. Тому вихідці з англійських країн здебільшого здобувають освіту англійською мовою. Останні роки збільшується кількість іноземних громадян, що, вступаючи до "УМСА", обирають мовою навчання англійську. З огляду на цей факт маємо зазначити, що в реаліях Полтавщини студенти опиняються у трьохмовному середовищі: з одного боку всі навчальні дисципліни викладаються англійською, з іншого – студенти вивчають дисципліну "Українська мова як іноземна", а мовне середовище міста продовжує залишатися "суржиковим" з переважанням російської, хоча останнім часом відсоток використання української в громадських місцях дещо зріс.

Для багатьох іноземців незрозумілим є той факт, що більшість населення Полтави не послуговується українською у повсякденному житті, а отже українська мова, яку вони вивчають, не повністю задовольняє їхні потреби під час спілкування в місті, в магазинах, аптеках, лікарнях тощо. Наразі в іноземця виникає дисонанс: якщо більшість населення спілкується російською, навіщо вивчати українську? Зрозуміло, що мотивація вивчення української мови падає, а то й зовсім зникає без постійної педагогічної підтримки іноземних громадян у перший рік проживання в Україні. З метою запобігання негативних наслідків у процесі вивчення мови вважаємо доцільним роз'яснення на основі життєвих ситуацій важливості вивчення української мови, зокрема демонстрацію її функціонування в медичних

зкладах, офіційних документах тощо. Позааудиторні індивідуальні та групові бесіди додають впевненості іноземцям у необхідності володіння мовою країни навчання.

Традиційно, для слухачів навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян, що обрали мовою навчання англійську чи російську, пропонується ознайомчий курс української мови. Мета цього курсу – знайомство з фонетичною структурою української мови, оволодіння навичками літературної вимови, пізнання особливостей граматичної системи української мови, практичне оволодіння мінімальним лексичним запасом для спілкування в україномовному середовищі на побутовому рівні, вихід на елементарний рівень комунікації. Фонетичний, граматичний, мовний та країнознавчий матеріал курсу відповідає комунікативним потребам іноземців, що живуть і навчаються в Україні, а пропонувані лексичні теми - найтиповішим ситуаціям спілкування. Системне подання лексичного матеріалу передбачає роботу над формуванням словникового запасу. Нова лексика вводиться в фонетичних вправах для читання, граматичних завданнях, мовних моделях, діалогах, текстах. Кожне заняття містить обов'язковий фонетичний, орфоепічний, граматичний матеріал, пов'язаний з лексичною темою. Теоретичний матеріал подається стисло, у спрощеному вигляді, у схемах та таблицях. Основна увага надається комунікативним вправам, діалогам, текстам. Принагідно зазначимо, що для іноземних громадян, які здобувають медичну освіту, мова є не об'єктом вивчення, а інструментом для отримання знань та одним з найважливіших засобів адаптації, входження в новий соціокультурний простір. Навчання іноземних громадян в Українській медичній стоматологічній академії відбувається трьома мовами.

Екстрене запровадження дистанційного навчання в умовах пандемії навесні 2020 року обмежило можливості реального спілкування. Слухачі, що проходили підготовку до вступу, опинилися в стані вимушеної ізоляції й їхнє спілкування з жителями міста майже зійшло нанівець. В умовах дистанційного навчання, проведення навчальних занять у режимі онлайн, іноземні громадяни, що навчалися українською мовою, спілкувалися з викладачами й між собою виключно українською. За нашими спостереженнями, наприкінці навчального року відзначалося зменшення російських лексем й граматичних форм російської мови в усному мовленні слухачів. Спілкуючись з українськими друзями за допомогою різних соціальних мереж, слухачі писали повідомлення українською, а під час усного спілкування зазначали, що розуміють українську й зверталися до співбесідників з проханням говорити саме українською.

Отже, можемо підтвердити висновок багатьох науковців про вплив мовного середовища на формування комунікативної компетенції й навичок спілкування з носіями мови. Подальші розвідки з цього питання бачимо у розробці шляхів створення україномовного освітнього середовища, яке б стимулювало вивчення іноземцями української мови зі збереженням позитивної мотивації й емоційного інтелекту.

Література

1. Богиня Л.В., Мізіна О.І. Перші кроки. Ознайомчий курс української мови. Навчальний посібник для іноземних студентів / Л.В.Богиня, О.І.Мізіна. – Полтава: ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2020 – 117 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» // [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Тимчасова програма навчальної дисципліни "Українська мова як іноземна" для іноземних слухачів підготовчих факультетів/відділень вищих навчальних закладів МОЗ України. – Київ, 2015р.